

Streszczenie

DYSTANS PSYCHICZNY JAKO DETERMINANTA ZAGRANICZNYCH INWESTYCJI BEZPOŚREDNICH KRAJÓW EUROPEJSKICH ORAZ CHIN W AFRYCE

W latach 60. ubiegłego wieku Hymer postulował uwzględnienie w analizach ZIB czynników specyficznych dla przedsiębiorstwa. Był to przełom w zakresie rozumienia inwestycji bezpośrednich. We wcześniejszych analizach koncentrowano się głównie na takich aspektach jak koszty wejścia na rynek, rentowność kapitału czy kurs walutowy, a pomijano m.in. czynniki specyficzne dla przedsiębiorstwa, kraju czy możliwości wynikające z uwewnętrznienia/internalizacji działalności w ramach korporacji międzynarodowych. W XXI wieku powstały modele ZIB, w których jako punkt odniesienia traktuje się przedsiębiorstwa typu *latecomers*, głównie z Chin.

Jedną z kategorii, która odgrywa istotną rolę w analizach ZIB, jest dystans psychiczny. Determinuje on etapowość procesu umiędzynarodowienia przeciętnego przedsiębiorstwa. Analiza powstałych w XXI wieku koncepcji, jak np. modelu „trampoliny”, „oburęcznej sprawności” czy symultanicznej internacjonalizacji, skłania do refleksji na temat roli, jaką dystans psychiczny odgrywa w strategii umiędzynarodowienia przedsiębiorstw z Chin oraz Europy. Tradycyjnie, w przypadku analiz związanych z determinantami ZIB uwzględnia się szeroki zestaw aspektów ekonomicznych, instytucjonalnych czy politycznych, lecz pomija się dystans psychiczny, którego znaczenie może zależeć od rodzaju oraz motywów ZIB.

Celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest przedstawienie roli dystansu psychicznego jako determinanty ZIB z krajów europejskich, które posiadały w przeszłości kolonie, oraz z Chin w Afryce. W ramach dysertacji omówiono teoretyczne aspekty ZIB, koncepcje i modele wyjaśniające ich alokację, fakty stylizowane na temat inwestycji bezpośrednich, rolę dystansu psychicznego w ekonomii międzynarodowej wraz z podejściami do operacjonalizacji tego konceptu na gruncie badań ekonometrycznych, charakter ZIB z Europy oraz Chin w Afryce, powiązania między krajami europejskimi i Chinami a krajami afrykańskimi, panelowe modele danych grawitacji oraz estymatory eliminujące problemy napotymane w analizach ZIB.

Przeгляд badań, teorii i modeli wyjaśniających ZIB oraz faktów stylizowanych pozwolił na sformułowanie hipotez badawczych. W pracy wykorzystano metody ekonometrii danych panelowych, krytyczną analizę literatury przedmiotu oraz metody opisu statystycznego. Wyniki badania własnego pozwoliły na sformułowanie szeregu wniosków, w nawiązaniu do postawionych hipotez. Obserwuje się różnicowanie w zakresie determinant ZIB w odniesieniu do inwestycji dokonywanych przez przedsiębiorstwa z Europy i Chin. W przypadku inwestycji podejmowanych przez podmioty z krajów zachodnioeuropejskich, które w przeszłości posiadały kolonie na terenie Afryki, istotną rolę odgrywa dystans psychiczny i jego korelaty, a ponadto czynniki odzwierciedlające motyw poszukiwania rynku oraz efektywności. Im większe różnice pomiędzy gospodarką zachodnioeuropejską a państwem afrykańskim w zakresie aspektów, które mogą zaburzać przepływ informacji z i do rynku zagranicznego (np. aspekty językowe, polityczne *etc.*), tym mniejszy wolumen inwestycji bezpośrednich tworzonych na terenie gospodarki afrykańskiej. W przypadku chińskich ZIB, dystans psychiczny okazuje się nie mieć statystycznie istotnego wpływu. Wpisuje się to w rozważania nad motywami przedsiębiorstw typu *latecomers* proponowane m.in. w modelach „oburęcznej sprawności” czy LLL. Ponadto, w przypadku inwestycji z Chin niewielką rolę odgrywa motyw poszukiwania efektywności (*efficiency-seeking FDI*).

Wyniki badań pozwoliły na sformułowanie rekomendacji dla polityki gospodarczej w zakresie wspierania ekspansji przedsiębiorstw międzynarodowych oraz sugestii odnoszących się do dalszych badań. Praca wypełnia lukę badawczą związaną z niedostatkiem analiz naukowych, w których uwzględnia się zarówno dystans psychiczny w analizie ZIB, jak i analizę porównawczą determinant inwestycji różnych gospodarek lub grup krajów w Afryce.

Słowa kluczowe: zagraniczne inwestycje bezpośrednie, dystans psychiczny, internacjonalizacja przedsiębiorstw, panelowe modele grawitacji